

Stráža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Čuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 20. oktobra 1938

Leto V — Številka 4

Preganjanje judovstvo

Vzroki antisemitizma

Antisemitizem je dejstvo, ki postaja v našem času vedno bolj pereče mednarodno vprašanje. Mnogo jih je, ki se danes s tem problemom pečajo in ki se trudijo, da bi zadovoljivo odgonetili njegove vzroke.

Nacionalizem?

Eni pravijo: V našem stoletju je nacionalistična miselnost dosegla svoj vrhunec. Zaradi nacionalnih meja in nacionalnih interesov se v naših dneh vojskujejo narodi, tako kot so se nekoč bojevali zaradi vere ali zaradi gospodarskih interesov. Ta vseobsežna zmaga nacionalizma, ki je v očeh mnogih narodov postal edina in največja življenjska vrednota, je morala prej ali slej pomesti z judovsko emigracijo med narodi, in sicer najprej pri tistih narodih, med katerimi je nacionalistična in rasistična ideologija najgloblje prodira. Kajti Judje so narod za sebe in predstavljajo sredi drugih narodov tuje telo, ki ga domači narodni organizem, čim se zave do dobra svoje samobitnosti, kot kvarnega in škodljivega skuša čim prej iz sebe izločiti.

Judovstvo: religija ali narodnost?

Sicer poznamo teorijo, da judje niso narod za sebe — kakor jo n. pr. razvija tudi francoski filozof Jaques Maritain v knjigi »Les Juifs« (Pion, Paris 1937, str. 46 in sledeče), vendar moramo prej pritrditi onim, ki smatrajo Judje za samolasten narod. Tudi velika večina Judov samih je naziranja, da so Judje samobiten narod — in tako mislijo tudi njihovi nasprotniki. Ljudstva Abrahama in Mojzesa niso mogli drugi narodi absorbirati, pa čeprav je stoletja bilo raztreseno po vsem svetu. Lahko govore Judje angleški, nemški ali francoski jezik, njih korenine vendar ne segajo ne v angleško, nemško ali francosko zemljo, temveč koreninijo na bregovih Jordana. Mnogo jih je danes, ki so mnenja, da bi za Jude, živeče med tujimi narodi, bilo treba napraviti statut, kakor ga zahtevajo za sebe narodne manjšine.

Nekateri Judje, ki pa so v veliki manjšini, sicer zanikajo judovstvu lastno narodnost, ti, tako imenovani asimilirani Judje zastopajo teorijo, da je judovstvo le religija, le verska ločina in nič več. Po tem takem bi torej bili Angleži, Francozi, Nemci... Mojzesove veroizpovedi, kakor so zopet drugi Angleži protestanti, katoličani itd. Toda, če bi to bila resnica, si težko razložimo, zakaj hočejo Judje imeti svojo zemljo, svojo judovsko državo. In mnogi asimilirani Judje so, ki hite zadnja leta v Sveto deželo, da bi vsaj umrli v deželi svojih očetov.

Zdi se nam pravilneje, da Jude smatramo v resnici za samobiten narod, pa čeprav so izgubili lastno zemljo in jezik. (Saj so ga izgubili tudi Irca, ne da bi nehali biti narod!) Preganjanje judovstva iz nacionalističnih nagibov bi torej bilo razumljivo — ne da bi seveda trdili, da je tudi opravičljivo, zlasti ne v oblikah, kakor se dandanes dogaja.

Globalni vzroki

Poleg nacionalnih momentov pa moremo najti še globlje, vzroke za preganjanje judovstva. Sicer tudi ti vzroki vodijo nazaj na plemensko, rasno miselnost, so pa vendar svetovno nazornega značaja. Judovstvo izpoveduje transcendentalno, božje razodeto nadnaravno religijo, sredi katere stoji nauk o človekovem padcu in o podedovanem grehu. Ves Stari zakon, ki je judovstvu skupen s krščanstvom, ni drugega, kakor zgodba čudovitega božjega vodstva izvoljenega naroda in njegovega hrepenenja po Mesiji, ki naj Izraelu prinese odrešenje od izvirnega greha.

Temu božje razodetemu nauku pa bistveno nasprotuje rasna teorija o krvnem plemstvu modernih »izvoljenih narodov«. Po tej teoriji naj bi obstojala čista in nečista plemena. Čista plemena, kakor naj bi bilo n. pr. nordijsko pleme (domneva je brez znanstvene podlage!) vsebujejo vse človeške vrline, kar si jih je le mogoče misliti in ne priznavajo prav nobenega padca, prav nobenega madeža. Pristaši te »krvne religije« nočejo priznati, da bi bilo njih pleme kdaj ranjeno, da bi bilo kdaj omadeževano — in zato tudi izjavljajo, da ne priznavajo in ne potrebujejo nobenega Mesije in nobenega odrešenja.

Nepotrebni učitelji

Zadnji dve desetletji, posebno pa zadnja leta po izbruhu španske državljanske vojne opazamo včasih prikrito, še večkrat pa odkrito širjenje nezaupanja proti višji duhovščini, škofom in proti sv. stolici sami. Nekateri ga širijo iz prepričanja, da morajo reformirati in rešiti cerkev, češ da je zelo pogrešila, ker ni hotela s simpatijami sprejeti nekaterih marksističnih revolucionarnih idej, ker se višja cerkvena hierarhija preveč nagiba k »reakciji« in »fašizmu«, drugi pa jo napadajo zopet iz čisto političnih razlogov. Pri tem delu radi povečujejo človeške slabosti duhovščine in jih primerjajo z nedosegljivimi ali vsaj težko dosegljivimi ideali evangeljskega ubožstva. Ze-

Iste osnove

Iz tega nacionalnega napuha potem tudi razumemo, da pristaši »krvne religije« in rasne teorije istočasno sovražijo in preganjajo Jude in kristjane. Razumljivo! Tako judovstvo kakor krščanstvo je bistveno nasprotno njihovemu pojmovanju čistega rasizma in krvnega nacionalnega plemstva; oni ne potrebujejo milosti in odrešenja, oni govore, da se bodo iz sebe samega odrešili in dvignili nad vse druge »nečiste« narode. Tu se goli naturalizem in animalnost postavlja proti transcendentni religiji. Namesto čiščenja Boga in njegove odrešilne Krvi malikuje pred človekom iz mesa in krvi in je narodov življenjski sok, človeška kri proglašena za vir narodnega odrešenja in za najvišjo življenjsko vrednoto. Krščansko moralo o trpljenju, o zadostilnih žrtvah, o milosti in odpuščanju je rasizem proglasil za moralo sužnjev, slabotnih, potlačenih, ki ni vredna svobodnega, ponosnega in pogumnega naroda. Zato je naravno, pravimo, da rasizem istočasno nastopa tako proti judovstvu kakor proti krščanstvu. To, kar je krščanstvu najvišja modrost — križ, je rasizmu oziroma modernemu poganstvu največja nespamet.

Prepad, ki se odpira med skrajnimi, poganškimi nacionalizmi in judovstvom oziroma krščanstvom, je torej razumljiv tudi iz svetovnonazornega vidika. Toda, kaj! Če pogledamo stvari v jedro, vidimo, da je narodni socializem s svojim naukom o izvoljenem narodu in predestiniranem germanskem plemenu hote ali nehoti dedič miselnosti judovskega naroda, z drugimi besedami: prisvojil si je idejo, ki jo v drugem narodu tako smrtno sovraži...

Današnja številka vsebuje:

Judje
Problemi jugoslovanskega nacionalizma
Podoba sodobnega dijaka Slovenske revije
Bog bojnih bomb in granat

nikov komunisti in da hočejo s podobnimi očitki škodovati katolicizmu framasoni in poganški privrženci.

Zgledi

Nekaj zgledov. V Franciji je bila početnica takega »reformatorskega« gibanja Terre Nouvelle, danes ima mnogo take miselnosti francoski Esprit, na Angleškem je znana zbirka Christianity and the Social Revolution (London, Golancz), potem pisci José Bergamin, M. Bernanos, R. Pascal, Bruno Meier, John Lewis; pri nas v milejši obliki, deloma iz političnih razlogov, deloma iz prevelike vneme za čistost nauka in cerkvenih avtoritet nekateri ljudje, ki dopisujejo v »Delavsko pravico« in »Dejanje«.

Pri navedenih piscih ali revijah naletimo čisto na misel, da je Cerkev mrtva, izgubljena množice, ker ne izpolnjuje svojega pravega poslanstva. Zemeljska, sacerdotalna cerkev, hierarhija, tisti del Cerkve, ki more smrtno grešiti, se izneverja Kristusovemu nauku, je pokvarjen, klerikalni in zato čisto po pravici preganjan. Zato smatrajo ti nemirni duhovi za svoje največje poslanstvo, da morajo Cerkev in hierarhijo učiti, jo svariti pred klerikalizmom, političnim katolicizmom, pred vdinjanjem fašizmu in reakciji, pred nevarnimi posledicami zgrešene vatikanske politike, pred napačnim presojanjem španskih dogodkov in jo opozarjati na zanemarjeno poslanstvo, ki da je v približanju radikalnim socialnim gibanjem, Cerkev naj zavrača vsako »politično« udejstvovanje, v isti sapi pa naj se bori za človeške demokratične svoboščine.

Ozadja

V ozadju te nemirne miselnosti moremo zaslediti protestantsko teologijo, ki je odprla pot novim razlagam v modernizmu, ki je močno vplival na poskuse revolucionarne eksegeze Novega zakona (enostransko podarjajo, da je bil Jezus revolucionar, upornik proti družbi svojega časa; ne govore o blagih, odpuščanju, odpovedi, zapovedi Jezusovi, naj gremo za njim in nosimo svoj križ, o pokorščini in podobnih resnicah). Druga gonilna sila, ki je značilna za to gibanje, je močno revolucionarno stremljenje. —

Misijonska nedelja in akademiki

Misijonska nedelja? To briga žene, dekleta, otroke, pobožno podeželsko ljudstvo; Nas, inteligenco, akademike, uradnike, sodnike, medicince, filozofe to ne zanima: to so približno misli, ki nas obhajajo, ko vidimo ta naslov. Niti brati se nam ne ljubi ta članek.

Morda te pa le briga misijonstvo! Morda te celo močno zadeva, morda je tam, v misijonstvu, cilj tvojega življenja, morda je tam za tebe edina možnost odrešenja: morda te Bog kliče v misijone in te zveliča samo pod pogojem, da slediš temu klicu.

Beri torej.

V nedeljo bo v vseh katoliških cerkvah javna molitev za misijone, pridiga o misijonih, zbiralo se bo za misijone, verniki se bodo vpisali v Družbo za širjenje sv. vere. Kaj boš storil ti, akademik, za misijone? Pojdi k sv. zakramentu, poslušaj misijonsko pridigo, daruj ves študij, vso bedo, ves glad enega meseca za misijone, vpiši se v misijonsko Društvo Baraga, opravi molitveno uro za misijone, moli odslej dnevno nekaj za misijone.

To, kar pišemo, ni pobožno versko govorenje, ampak je zelo praktično za življenje.

Reši poganke akademike!

V Indiji je danes na univerzah nekaj nad 100.000 akademikov, v Kini prav tako, na Japonskem nad 50.000!

Kam se bodo usmerili? V marksizem? V šovinistični nacionalizem? V komunizem? V materializem?

Zelo se briga za te akademike Moskva! Zadnji teden je bil štrajk v Kalkuti! 10.000 akademikov je hodilo in vzklikalo po Kalkuti! V ozadju so bili, kakor nam pišejo iz Indije, komunisti!

Akademiki na univerzah v Kini imajo svojo komunistično zvezo! Mnogo kitajskih akademikov je študiralo v Moskvi!

Ali tebe, katol. akademika, to nič ne briga? Zakaj bi mi ne storili vse, da se ti akademiki obrnejo h Kristusu!

Neizmerne pomena za poganke narode bi bilo, če bi se mlada inteligenca pokristjanila!

Ljudstvo naj skrbi za poganke ljudstvo, otroci za poganke otroke, akademiki za poganke akademike.

Naš lastni narod branimo in ohranjamo, če delamo za misijone. Bog se ne da prekositi v velikodušnosti: Nas bo ohranil, če bomo mi dejansko kaj storili za Njegovo kraljestvo na zemlji.

Vstopimo v naše misijonsko društvo »Baraga«; imelo bo svoje zborovanje v nedeljo ob 11. uri v Akadem. domu.

Podoba slovenskega dijaka

»Straža v viharju« bo skušala prinesiti v več zapovednih člankih približno sliko današnjega slovenskega srednješolca. Gre za kratek prerez dobrih in slabih strani naše srednje šole, vladajočega sistema, učnih knjig in drugih študijskih pripomočkov, srednješolskih profesorjev, za nazorsko opredelitev slovenskega srednješolca, za njegov odnos do slovenske in jugoslovanske misli, za dijaška društva, dijaški tisk in druge vplive, ki uravnavajo umski napredek ter miselni in nazorski razvoj slovenske študirajoče mladine. V luči ideala katoliškega slovenskega dijaka bomo nato poskušali poiskati tista polja, v katera naj naša v Slovenski dijaški zvezi organizirana skupnost zaorje globoke brazde in vseje vanje seme našega organiziranega delovanja.

Sredi bujne rasti življenja in prenavljanja si riše slovenski dijak svojo podobo. Težko jo je spoznati, še težje pravilno popisati. Nad deset tisoč dijakov in dijakinj obiskuje gimnazije, učiteljska in trgovske šole v Sloveniji. Okrog 500 maturantov si vsako leto pribori zrelostno izpričevalo in potrka z njim na univerzo ali pa stopi neposredno v življenje. — Kakšna je povprečna slika — le to nam bo mogoče približno spoznati — slovenskega srednješolca od Sobote in Maribora preko Ptujja, Celja, Ljubljane, Št. Vida, tja do Kranja, pa Novega mesta in Kočevja? Pa, ali je to

Katoličani moramo izdatneje sodelovati pri sodobni socialno-revolucionarni preobrazbi sveta. Nekateri so šli celo tako daleč, da so verjeli v možnost sodelovanja med križem ter srpom in klavivom (Terre Nouvelle).

Za veliko večino katoličanov opisani problemi in opisane bojzani ne obstojajo. Po jasnih in točnih navodilih sv. očeta je sodelovanje s komunizmom v kakršni koli obliki izključeno. Poudarjene razlike med krščanstvom in klerikalizmom so le voda na mlin našim kulturnim in političnim nasprotnikom. Za naše notranje oblikovanje priporočajo Lettres de Rome, iz katerih smo povzeli glavne misli teh razmotrivanj zlasti troje: 1. znanje apologetike in dogmatike, da bomo znali braniti Cerkev proti novim napadalcem; 2. osebno posvečenje; 3. apostolat.

ve? Tudi v Belgradu, Zagrebu in drugod po Jugoslaviji so raztreseni slovenski dijaki, tudi oni spadajo v našo skupnost. Ali jih poznamo, skrbimo zanje, smo v stikih z njimi? Se nam mar ne zgublajo? In ali ni morda med Hitlerjugend, korakajočo po celovških ulicah in pojočo Horst-Wessel-Lied ali Deutschland über alles tudi sled slovenske krvi? Prisiljeno ali prostovoljno? Ali ne prepeva morda tudi slovenski dijak Giovinezza v Gorici in Trstu pod enakimi pogoji?

Pri opisovanju povprečnega tipa sedanjega slovenskega srednješolca se bomo vestno opirali na poročila srednješolcev in njihovih profesorjev. Omenjena povprečna podoba seveda ni povsod enaka! Ponekod je splošna raven višja, ponekod nižja, povsod so izjeme navzgor in navzdol, vsak zavod ima svoje posebnosti, pa tudi tipa klasične in realne gimnazije dajeta vsak svojstveno obeležje. Zato prosimo zlasti gg. profesorje in dijake, naj se blagohotno ozirajo na te opombe, ko bodo brali naša poznejša izvajanja in jih primerjali s svojimi zavodi.

Velika večina slovenskih gimnazij je državnih. Učni načrt sestavlja in šolske knjige predpisuje prosvetno ministrstvo. Le šentviška gimnazija je zasebna s pravico javnosti, zato pa se mora držati od države predpisanega učnega načrta. Vsem je še v spominu boj za slovensko šolsko knjigo. V kolikor so slovenske šolske knjige spisane od slovenskih strokovnjakov, so navadno zelo dobre. V drugih se rado dogaja, da je mesto Slovencem bolj mačehovsko oddeljeno. V mnogih knjigah najdemo zopet sledi materializma, indiferentizma, naturalizma itd. Profesor verouka ima ob takih različnih, brez enotnega sistema urejenih, nasprotujočih si idejnih smereh silno težko delo. Vse to nakazano poglavje je tako zamotano, da zahteva temeljit in podroben študij, za kar so poklicani naši poklicni pedagogi, pedagoški listi in revije.

V naši državi in seveda tudi v Sloveniji prevladuje tip realnih gimnazij. Klasične gimnazije imamo le v Mariboru, Ljubljani in v Št. Vidu. Letos so odprli klasične vzporednice tudi v Celju. — To bi bile uvodne besede k postavljenemu vprašanju, h kateremu se bomo še večkrat povrnil.

Pogled v slovenske revije

Od prebujenja do danes nam je zapustil nenehno ustvarjajoč slovenski duh številne, zelo pestre sledove slovenske kulturne dejavnosti v slovenski književnosti, v močni, do ljudskih korenin najgloblje segajoči verski kulturi, v likovni umetnosti, v stavbarstvu in slikarstvu, v modroslovju, znanstvu, bogoslovnih vedah, v slovstveni zgodovini, kritiki, glasbi, družboslovju, gospodarstvu in končno — politiki. Pregled vsakoletnih književnih, miselnih in splošno kulturnih dogodkov se zrcali v veliki meri v različnim namenom ustrezajočih, književnih, umetnostnih, znanstveno-strokovnih ali splošno kulturnih revijah, ki smo jih Slovenci imeli in jih še imamo lepo število. Zelo zanimiv bi bil pregled velikih pozitivnih dosegov in vrednot, ki so jih v razmeroma kratkem času slovenske revije navzlic številnim nedostatom priklicale v življenje. Toda taka študija bi spadala bolj v kako revijo; mi se hočemo omejiti le na nekaj kritičnih opomb k letošnjima letnikoma Sodobnosti in Ljubljanskega Zvona.

Sodobnost

Svobodomiselnih slovenskih književnikov so l. 1933 zaradi protislovenske usmerjenosti Tiskovne Zadruga prelomili z Ljubljanskim Zvonom in začeli izdajati Sodobnost. Iz nje razmer je morala vznikniti nova revija, če naj svobodoumen slovenski književnik, ki po svojem poštem prepričanju hoče razmišljati o političnih in socialnih vprašanjih, ki mu jih zastavlja današnje slovensko življenje, ne ostane brez glasila in torišča. S temi besedami je v 1. številu l. letnika Stanko Leben naznačil smer in opravičil nastanek Sodobnosti. Sodobnost naj bi bila tista slovenska revija, »ki bi zastavila slovensko prašanje, ki bi slovensko politično, kulturno in socialno življenje postavila v luč resnice in moralnega vrednotenja« (Ferdo Kozak, Iz večeraj v jutri, 1938, 1—2). Vprašanje slovenstva je do danes v Sodobnosti vedno živelo in sprožilo miselni prevrat ne majhnega dela slovenskega svobodomiselnega razumnštva v prilog krepke slovenske narodne zavesti. Nazorsko je bila Sodobnost sprva svobodomiselnost, zadnja leta pa se je zbral okrog nje še zanositi mlajši marksistični rod. Luč resnice in moralnega vrednotenja slovenskega političnega, kulturnega in socialnega življenja gre torej pri Sodobnosti skozi prizmo: slovensko-svobodomiselnost-marksistično.

Ljubljanski Zvon

Od 1881. do 1933. je bil Ljubljanski Zvon kulturno središče slovenskega svobodoumnštva. L. 1932. je zabredel v krizo, ki jo je založnica Tiskovna Zadruga nagloma rešila tako, da je odslovila nekatere slovenske misleče sodelavce (Fran Albrecht, Ferdinand Kozak, Stanko Leben, Josip Vidmar, Lojze Ude), trpela pa je sodelovanje nekaterih izrazitih marksistov. Nazorsko smer Ljubljanskega Zvona označuje od tedaj brezkrvna unitaristično-marksistična zveza. Zdi se pa, da je založnica lažje uveljavljala politični kakor kulturni unitarizem, ki ni mogel povziti močno naraslega slovenskega toka. Tako nazadnje razen morebitnih osebnih nasprotij danes ne najdemo pomembnejših razlik med Ljubljanskim Zvonom in Sodobnostjo.

Ljublj. Zvon in Sodobnost 1938

Sotrudniki letošnjega Ljubljanskega Zvona (1—8); Juš Kozak, Alfonz Gspan, B. Boriko, Franc Kidrič, Janko Samec, Oton Zupančič, Pavel Karlin, Jože Pahor, I. Brnčič, Jern Ledina, O. Savli, Bratko Kreft, Vl. Pavčič, I. Potrč, Andrej Budal, V. Kraigher, St. Dornik, D. Strašek, L. Novak, Anton Ocvirk, A. Ingolič, Mile Klopčič, Oton Berkopec, Tone Seliškar, Marjan Lipovšek, Fr. Godina, K. Do-

bida, Branko Rudolf, France Brenk, F. Dobrovolec, J. Kerenčič, T. Šifer, Lojze Zupanc, Fr. Klemuc, Jeza M.

Sodelavci letošnje Sodobnosti (1—10) pa so: Ferdo Kozak, Pavel Golja, A. Poljanec, Igo Gruden, France Mesesnel, Anton Slodnjak, Drag. Lončar, F. Zgeč, Branko Rudolf, Dušan Kermavner, Bogo Pregelj, Cene Logar, Lili Nowy, F. Šijanec, Brenk France, T. Čufar, Jur Rus, L. Vrščaj, A. Javor, Ivo Brnčič, Bogomil Fatur, I. Torcar, Fr. Pretré, V. Kraigher, M. Kranjec, F. Godina, Janko Serbec, J. Vilfan, Lev Modic, Kos Albert, V. Vodopivec, Segal D., Ziberna J., Prežik Voranc, Kosmač Ciril, Josip Vidmar, Zwitter Franc, Lino Legiša, Potočnik I., ter kratice D. K., S. D., V. A.

Dvainštirideset imen pri Sodobnosti — naj zameži, komur se zdi to številjenje smešno — petintrideset pri Ljubljanskem Zvonu. Šestorica je sodelovala pri obeh. Skupaj torej enainšestdeset na različnih poljih bolj ali manj sposobnih, z večjim ali manjšim uspehom snujočih kulturnih delavcev, kot navadno rekamo. Velika prizadevanja nahajamo v tej četi starejših in mlajših, ki z lepimi, pozitivnimi vrednotami bogatijo slovensko kulturno njivo. Ker pa prizadevanja teh priostrenih besednih oblikovalcev in miselnih tvorcev hočejo in dejansko res vplivajo na del slovenskega razumnštva in na dokajšnjo plast doraščajoče visokošolske in srednješolske mladine, moramo osvetliti njihove miselne, socialne in politične težnje z vseh strani, predvsem negativnih.

Izrazitih jugoslovenskih unitarističnih poželenj tudi v Ljubljanskem Zvonu skoro ne najdemo. Slovenska zavest je že tako močno privrela na dan, da je tudi ti krogi niso mogli ne za tajiti, ne izbrisati. Nazorsko sta Ljubljanski Zvon in Sodobnost svobodomiselnih, borbeno svobodomiselnih revij. Če odložiš Sodobnost ali Zvon, se ne moreš otestiti občutka, ki te je obšel zlasti pri mlajših, da tli pod ogljem napisanih besed velik gnev, zatrt polet ljudi, ki hočejo z junškimi dejanji in notranjimi mukami krčiti pot v novo slovensko stvarnost in lepšo bodočnost, pa so oropani dolžnosti in pravic iskati nova pota, in morajo ječati pod težkim vzdušjem cenzure in vladajoče politične stranke. Ze se zdržneš nad nesrečnimi čuvaji morale in reda, ki ovirajo svobodni polet novega rodu, že hočeš zamahniti, pa se še za hip ustaviš ob pogledu na gesla njegovga: upor, krvavi upor proti vsemu, kar je drugim svetlo, neomejena svoboda, upor proti Bogu in vera v boga-človeka, boga-snov, boga-razum. Zaskeli te ostrina razrednih sovražnosti in zapeljivost ljudskofrontaških gesel, ki so prav pred kratkim prinesla nesrečo severnim slovenskim bratom. Ne moreš se otestiti vtisa, da so nekateri politični članki Sodobnosti in Zvona iz nižine vsakdanje politike v revialno kulturno raven postavljena želja po porabi francoskega ljudskofrontaškega recepta na slovenske, odnosno jugoslovanske prilike. Kdor se jih zdrzne tu napasti, ta velja za predmarčnega janzenističnega, jeranovskega in mahničevskega protikulturika, uničevalca slovenske kulture in njenih nedotakljivih vrhov. Ta črna pika nas ne ovira služiti resnici s podvojeno silo zlasti takrat, ko se postavi težka zmeta pod okrilje kulturnega noli me tangere. SOS klic po rešitvi iz sedanjih razmer — ki jih sicer ne zagovarjamo in ne opravičujemo — po rešitvi, ki jim sije iz izotvorenih marksističnih idolov, je priča tragične bajke in dvomljive širokosrčnosti slovenskih progresivistov in marksistov okrog Sodobnosti in Zvona, ki s trpko upornostjo kriče po svobodi, pa v isti sapi silijo v tisti mark-

sizem, ki je besede osebnost, svoboda, širokosrčnost vrgel iz svojega slovarja. Če za koga, potem velja za te v leve prepade drveče peresnikarje beseda, ki jo je napisal Ferdo Kozak v Iz včeraj v jutri (Sod. 1—2, 1938), da je namreč »tudi v nas samih nekaj, kar nas tlači k tlom in zaradi česar se lotevamo urejanja svojega življenja kakor mesečniki, ki jim je roka brez kosti in mišic« ter da so »priče naše duhovne slabokrvnosti, ki se je razkrila ob projekciji slovenskega problema na našo miselnost«.

Kdor katolik, ta Slovenec...

Kot preverjeni Slovenci in katoliki smo odkriti nasprotniki marksistične in ljudskofrontaške misli. Ne bomo pogrevali zgorelih marksističnih miselnih osnov. Naj nas pouči včerajšnji dan, ki je dokazal, da je marksizem ohromil največjo slovansko državo, Rusijo, oslabil in razrval Francijo, ljudskofrontaška politika pa do dna pretresla Češko-Slovaško. Katolicizem še ni omajal nobenega naroda, marksizem jih slabi in uničuje. Zato trdimo, da ni dober Slovenec, kdor zavrača temelje celotnega slovenskega narodnega izročila. Trdimo, da gradi jalovo zgradbo slovenski protikatoliški kulturni gromovnik, ki, če le more, podira zdrave katoliške narodne osnove in se zaganja v zavedne katoliške Slovence, češ, da so predmarčni jansenisti, če povezujejo slovensko in katoliško misel, sam pa uvaja blede levičarsko revščino, ta v tujini pobrani »lastnega ustvarjajočega duha«, tega nezdravljivega bolnika in ga stavlja vsem svobodoumnikom in nesvobodoumnikom na najvišji oltar v počaščenje. Če bo slovenska revija tako pretehtano vsebino svojih nazorov sodelovala pri urejanju dejanskega slovenskega življenja, potem moramo res zastaviti vprašanje, ali bo taka revija »v boju za slovenstvo pomenila več kot le nekak zbornik negativnih doživanj«.

»Kot primer, kako je uradni javnosti ob njenih silnih prizadevanjih uspelo pridobiti zase in izkoreniniti neznan del mladine, naj služi pisanje lista »Straža v viharju« piše I. B. v zadnji (9—10) številki. Sobodnosti. Mi bi poleg vsega, kar smo že zgoraj navedli, vprašali gospoda I. B., kaj misli, ali je slov. kat. akademska mladina, ki je v celoti sprejela slovensko narodno izročilo, trdo brani vse slovenske kulturne vrednote, služi kot posredovalka novih vrednot in je stražarka pred marksistično plehkobo, ali je ta mladina izkoreninjena ali pa so le izkoreninjenci s tujo rdečkasto navlako pobarvani kavarniki, brezbarvni ciniki ali zapehjeni idealisti, ki noč in dan tuhtajo, kako bi svoje ljudstvo osrečili z moskovsko-jakobinsko strahovlado?

Imenovanih enainšestdeset ljudi okrog Zvona in Sodobnosti pomeni enainšestdeset ostrih kulturno protikatoliških borcev. Sodobnost in Zvon si prisvajata glas slovenskega kulturnega vrha in znana je govorica, da si tako dolgo priznan literat, dokler se ti ne upre, da pri istih sposobnostih, s katerimi si bil prej priznan, ne moreš več trobiti v namišljeni najvišji slovenski kulturni rog. Tod se krog raznih veličin nabira mladi slovenski razumniški rod in se usmerja proti Kristusu. In — bodimo odkriti še nekaj opazamo ob tem pojavu. Med imeni sodelavcev obeh revij nahajamo mnogo takih, ki so bili nekoč v katoliškem taboru. Ali ni bilo morda katoliško jedro, po večini pripadajoče križarskemu gibanju, ki je edino imelo vpliv na skoraj vso literarno in sploh umetniško snujočo mladino, preslabo, da bi moglo preprečiti beg v levo skrajnost? Ali ne bo morda res, da vodilni ideologji gibanja niso mogli ustaviti v mladih dušah silnega vala, ki so ga sami sprožili? Ali pa je bil tako močan neutemeljen strah, da ne boš pravi umetnik, če ne boš zavrgel in opsoval katoliške misli? Vse je mogoče. Vsako tarnanje nad preteklostjo bi

bilo brezplodno. Za bodočnost gre. Vpliv svobodomiselnega in marksističnega kulturnega kroga je danes silen. Ali ga danes zmoremo paralizirati, nadkrliti? Če ne, zakaj ne? Kje je osemnajst letnikov katoliških delavcev, ki so prišli z univerze? Kaj so delala društva, kaj so dali za to poklicani in odgovorni? Če se svobodomislec toliko kolje za z m o t o, kaj stori katolik za resnico? Kdo naj reši toliko mladih idealnih duš pred zapadom nasprotnim vplivom. Do dna moramo razgaliti vse svoje slabosti, razjasniti račune, temeljito si izprašati vest, nato pa s podvojenimi silami na delo! Mladi se zavedamo teže odgovornosti, pred seboj vidimo jasen položaj. Verujemo v silno ustvarjalno moč doslednega katoliškega duha, spominjamo se na slavno katoliško kulturno tradicijo. Vabimo vse starejše, ki so dobre volje, da se strnemo v močno katoliško kulturno jedro, da skupno izpolnjujemo svojo dolžnost. V kolikor je na nas, hočemo z gorečnostjo ponesti zmagoslavje duha na raven najvišjega slovenskega kulturnega dogajanja v slovenski, katoliški in občečloveški blagor.

Duhovičenje

Kot je izhajala nekaj tam v Soboti »Ljudska pravica«, menda v Ljubljani »Stara Pravda«, v Kranju »Sobota«, ki jo trenutno nasleduje ljubljanski »Tabor« itd., tako nekako od tam iz Maribora dela družbo tem periodičnim ponikalnicam neka »Edinost«, tedenska opora levičarskega »Večernika«.

Ta revica skuša v pomanjkanju časnikarskih zanimivosti preganjati dolgočasje in zehanje svojih »številnih« bralcev s takimi-le duhovitimi šalami:

»Nj. Eminenca kardinal Initzer, ki je zašel zaradi spreminjanja v pregovor, je baje zadnje dni mnogo molil. Naj bo potolažen: Njegove molitve je ljubi Bog v polni meri uslišal

Liberalno odpadništvo

4. Kakor smo v glavnih obrisih prelistali strani našega izročila, bomo sedaj na kratko pogledali, kaj je k temu izročilu dodalo od svojega rojstnega leta 1868 do danes naše liberalno odpadništvo:

Leta 1878 so naši liberalni odpadniki pod krinko »mladoslovencev« v kranjskem deželnem zboru skupno z nemškimi veleposestniki glasovali za liberalne cerkveno-politične postavice.

18. septembra 1887 je »Slovenski Narod« nazval papeža »izvrga človeštva«.

Spomladi 1895 je Tavčar v kranjskem dež. zboru izjavil, da gre raje z Nemci kot z Mahničem.

1896 so naši liberalni odpadniki sklenili v kranj. dež. zboru pogodbo z nemško-nacionalnimi veleposestniki. Tavčar je ob tej priliki izjavil, da so sedaj »klerikalci postavljeni na suho« in da se s tem »naklada klerikalni stranki post, ki bo trajal nekaj dalje kot 40 dni.«

Leta 1901 so naši liberalni odpadniki svojo pogodbo z nemškimi veleposestniki v kranjskem dež. zboru pisarno obnovili. Pogodba določa, da se obe stranki zavezujeta, izvajati svobodomiselnost načela in z bliževanje obeh narodnosti zaradi onemogočenja klerikalne zmage v dež. zboru. Pogodba je določala sodelovanje na vseh področjih.

Leta 1909, ko je zaradi volilne reforme v smislu splošne in enake volilne pravice SLS v kranj. dež. zboru že imela absolutno večino, in je s tem strla učinkovitost liberalno-nemške zveze, je ob priliki, ko je vodja Nemcev v dež. zboru izdal vsebino te pogodbe, Tavčar brez sramu izjavil: »Vsi smo bili zadovoljni... Nemško-slovenska zveza je bila najbolj modra politična zveza od 1894 do 1904... Klerikalci so morali 10 let z zobmi škripati.

in vse tako ukrenil, kakor je pobožna molitev moledovala.« (»Edinost«, 15. okt. t. l. str. 6.)

Tako bi se to levičarsko ono, ki nenehoma reglja o svoji »neopredeljenosti« in »neodvisnosti«, rado na račun kardinala Initzerja brilo norce iz molitve in Boga. Pa je s tem razkrilo le svojo bore malo duhovito kulturno-bojno plehkost.

Se bolj depasiran pa je izpad proti »Straži v viharju« v isti številki tega pestrega tednika, ko duhoviči o »Straži« kot podružnici DNB (Nemški poročevalski urad) v Ljubljani.

Kdo ve, če ne bi mi, oprti na številna taka in podobna, pa še druga stremljenja naših levičarskih ponikalnic, lahko z večjo verjetnostjo govorili o podružnicah agencije TAS v Soboti, Kranju, Mariboru, Ljubljani. Samo en razlog nas odvrača, da našim »levičarskim« tednikom tega komplimenta ne moremo napraviti. Medtem ko je namreč agencija TAS v svojih progandnih lažeh včasih vsaj prijetno duhovita, pa so njeni »levičarski« posnemovalci pri nas v svojem izrazoslovju tako okorno-nerodni in njihove domislice tako brez vsake soli, da bi TAS-u, če bi jim podelil podružnično koncesijo, delali kvečjemu nečast.

Zato mi, posebno za mariborsko »Edinost« ne verjamemo, da bi bila podružnica TAS-a...

★

Nova vera

(Nacionalsozialistische Monatshefte, Sept. 1938):

»Tudi za nrvnost, ki naj bo ozko povezana z raso, more biti samo ljudstvo edino in najvišje merilo. Nrvno oziroma moralno je vse to, kar služi plemenski ohranitvi ljudstva in uresničitvi njegovih najvišjih značilnostnih vrednot; in nenrvno je vse to, kar tej ohranitvi in uresničitvi nasprotuje.«

Problemi jugoslovanskega nacionalizma

Nadaljevanje

Niti preceniti pa ne moremo nacionalne važnosti prenosa sedeža lavantinske škofije v Maribor. Resni zgodovinarji in narodoslovci menijo, da je s tem Slomšek iztrgal germanškemu žrelu in rešil Slovanskemu jugu slovensko Štajersko.

Kdo?

Kdo je vodil v kritičnem razdobju nacionalnega prebujenja mlade Evrope od leta 1848 vse do svetovne vojne in po njej nacionalne boje obmejnega slovenstva? Kdo je postavil prvo slovensko gimnazijo? Kdo je proti gospodarskemu izžemanju zgradil Slovenem narodno gospodarsko organizacijo? Kdo je na Dunaju v parlamentu organiziral vse Jugoslovane in celo vse avstrijske Slovence v enotno borbena fronto proti germanskemu imperiaлизmu? Kdo je v dunajskem parlamentu prebral majniško deklaracijo? Kdo je dal v domovini svoj prvi podpis nanjo? Kdo je zadnjemu avstrijskemu cesarju povedal v obraz voljo Jugoslovanov po odcepitvi? Kdo je v povojnem kaosu organiziral Narodne svete in prvo suvereno oblast avstrijskih Jugoslovanov — Narodno veče?

To je živa veriga zgodovinskih dejstev, ki je doslej še nihče ni mogel pretrgati, ker jo je skovalo naše narodno izročilo.

Vera nam ni bila le nadnaravna vrednota,

tudi nam ni vera bila le moralna opora za heroične žrtve, ki jih je naš narod moral in jih za mejami še mora prenašati v borbi za svoj nacionalni obstanek.

Vera je poleg tega ona življenjska sila, ki je nam morda bolj absolutno, kot drugim evropskim narodom, ustvarila naše narodno izročilo, brez katerega naše narodnosti sploh ne bi bilo.

L. 1868

3. Vse tja do onega narodnega navdušenja, ki je pred sedemdesetimi leti z ljutomerskim narodnim taborom sprožilo pri Slovincih val narodnih taborov, ob katerih smo se iz ljudstva prerajali v zavesten narod — vse dotlej ni nihče osporaval temeljev naše narodnosti, ki smo jih po narodnem izročilu kot večni plamen narodnega življenja prejeli od naših predhodnih rodov.

Istega leta, ko se je vršil ljutomerski tabor, je v prvi številki »Slovenskega Naroda« Fran Levstik napisal, da listu »ne bodo samo verske zadeve, dogme in bistvene cerkvene nprave svete — kakor so vsemu narodu — temveč se bo poganjal tudi, da se nedotaknjeno ohrani cerkveno imetje, da se ljudska šola ne loči od cerkve, da se oživlja vedno bolj in bolj cerkveno življenje«.

Prvi pojav svobodomiselnosti na slovenskih tleh je bil dijaški shod leta 1868 v Ljubljani, ki je proklamiral svobodomiselnost načela.

Leto 1868 predstavlja torej ono mejo, pred katero naše narodno izročilo v notranjosti ni bilo od nikogar ogroženo. Doba našega liberalnega odpadništva se prične torej šele z letom 1868, ko so nekateri izkoreninjeni študenti zanesli v domovino megalomansko kugo liberalizma.

Program narodnega delovanja liberalnih odpadnikov je njihov prvak Tavčar, ki je bil obenem starosta Sokola, leta 1901 takole označil: »katoliške volilce je treba s krvavo glavo odposlati nazaj, te nečedne druhalci, v farovške hleve in farovške svinjake, iz kojih so na dan prihrumeli...« »Ena glavnih točk delovanja narodno-napredne stranke — je na shodu v Črnomlju poudaril Tavčar — teži na to, da se avtoriteta duhovstva izpodkoplje in sistematično spodnese...«

Ko je škof Jeglič zbiral prispevke za prvo slovensko gimnazijo, so liberalci sprožili proti nabiralni akciji veliko gonjo, češ da »nočejo kopati sebi groba«. Ker je bilo nevarno, da liber. ljublj. obč. svet odreče prostor za zgradbo, se je Jeglič z gimnazijo zatekel v St. Vid.

Liberalci in nemčurji

Leta 1902 je priobčil »Slov. Narod« oglas, s katerim je ponemčevalno glasilo »Štajerc« iskalo urednika.

Istega leta je »Slov. Narod« objavil geslo: Proč od Rima!

Leta 1903 je liberalni »Učiteljski tovariš« pod geslom »V boj na divje Amonite!« klical vse učiteljsko v borbo proti duhovščini in klerikalcem.

1906 so liberalci skupno s socialisti organizirali protestno zborovanje proti III. kat. shodu.

Liberalci na Primorskem so se leta 1904 tako daleč spozabili, da so v »Soči« in »Primorcu« začeli pozivati starše, naj svojih otrok ne dajejo več krstiti.

Na Koroškem so renegatski liberalni učitelji v šolah širili mržnjo do materinščine in do rodoljubnih duhovnikov, ki so na Koroškem vodili vse narodno-obrambno gibanje.

(Dalje prihodnjic.)

Knjige

Pax Romana 1938, XVII^s Congressus internationalis studentium catholicorum a die 26. Augusti ad diem 30. Augusti. Bled-Ljubljana, Jugoslavija. Str. 112.

Pripravljali odbor za letošnji kongres Pax Romane, ki smo o njem že obširno poročali, je izdal za kongres lično opremljeno knjižico. Poleg običajne vsebine kongresnih knjižic (pokroviteljstvo, odbori, pozdravi, spored itd., oglosi) je opremljena z osmimi umetniškimi slikami na boljšem papirju: Ptujška gora — smrt Marije, notranjščina cerkve v Crn grobu, cerkev v Skaručni, oltar iz Suhe pri Škofji Loki, škofova kapela iz Goričan, notranjščina Ptujške gore, celjska opatijska cerkev in samostan Kostanjevica. — Tajnik Pax Romane R. Salat je prispeval članek o Pax Romani, dr. A. Ušeničnik pa članek o komunizmu, ki je bil predmet dela kongresa. Vsi drugi članki pa so hoteli tujim udeležencem dati majhen prerez našega življenja in so pisani večinoma v francoščini, deloma v angleščini in nemščini. Dr. Stelètovemu sestavku La Slovenie (povzeto po knjigi) sledi sestavki: Katoliška akcija v Sloveniji (Fr.), Katoliška intelektualna kultura slovenskega naroda (Fr.), Družba sv. Mohorja (Fr.), Katoliško tiskovno društvo (Fr.), Slovenska dijaška zveza (Fr.), Straža v viharju (fr.), Regnum Christi (fr.), Kmečka zveza (fr.), Katoliško delavstvo v Sloveniji (nem.). — Knjižica, ki jo je dobil vsak udeleženec kongresa, bo ponesla slovensko ime in razširila znanje o Slovencih velikemu delu katoliške inteligence tujih narodov in moremo biti tudi iz narodnega stališča odboru hvaležni za to veliko delo.

Dr. L. Trnjegorski: »Jugoslovenske manjine u ino stranstvu«. Izdala biblioteka »Narod in država« v Beogradu 1938. Stane 12 din (strani 140).

Zelo razveseljivo je dejstvo, da so se zadnje čase začeli zanimati za življenje naših narodnih manjšin tudi Srbi, ki so doslej manjšinsko vprašanje precej zanemarjali in tudi za glasove iz Slovenije, ki so zahtevali, naj naša država zastavi za našo kri na tujem svoj vpliv, niso imeli popolnega razumevanja.

Pisec ugotavlja v uvodu, da je že skrajni čas, da nehamo s svojo krvjo hraniti velike sosedne narode. Ker je danes položaj tak, da je vsaka manjšina, ki ne uživa podpore matične narodne države, v obupnem položaju in ker ima po splošno priznanih načelih narodna

država tudi pravico, da se briga za svoje narodne pripadnike tudi, če bivajo izven njenih meja, mora tudi naša država po zgledu tujih držav povečati svojo skrb za narodno kri v tujih državah. Predvsem pa je treba premagati brezbriznost naših ljudi, ki kažejo mnogokrat tako malo zanimanja in smisla za življenje in borbe svojega naroda, kolikor mora biti še član tuje državne skupnosti.

Statistiki, ki podaja število naših manjšin (1,410.800) in naših izseljencev (1,113.500) sledijo kratki opisi življenja naših manjšin v Italiji, Nemčiji, Madžarski, Romuniji, Grčiji, Albaniji in Turški, nato pa še nekaj literature, ki pa ni navedena izčrpno. Tekst objasnjuje karte in statistične tabele, na čelu knjige pa je slika Nj. Vel. kralja Petra II.

Knjiga gleda na naše manjšinsko vprašanje iz državnega stališča, kar je v današnjih razmerah edino uspešno.

Važnosti knjige ni treba posebej omenjati. Naj postane nje vsebina duhovna last slehernega našega izobraženca in dijaka, da bodo po vzbujenem zanimanju za našo kri na tujem sledila tudi dejanja našim bratom v podporo in pomoč pri ohranitvi in izpopolnitvi njihove narodne rasti, ki je tudi naša rast.

Skrb za naše manjšine in za ohranitev vseh narodnih elementov ni zgolj svetno kulturno, ampak tudi versko-moralna dolžnost. Saj če naši ljudje zunaj izgubijo narodnost, se odtrgajo od vse tradicije domovine, ki je pa globoko verska.

★

Teološka fakulteta v Salzburgu ukinjena.

»Zaradi preosnove visokošolskega pouka v Avstriji se katoliška teološka fakulteta v Salzburgu ukine. Ta odredba stopi takoj v veljavo.« Tako pravi uradno poročilo. Da bi pa mesto ohranilo glas znanstvenega središča, bo ustanovljen v Salzburgu institut za prirodoslovne vede, ki bo imel mednarodni renome. Staro solnograško univerzo so ustanovili bavarski in švabski benediktinci. V 17. in 18. stoletju je bila svetovno znana. Po priključitvi solnograške dežele k Bavarski so jo Bavarci ukinili, l. 1850 pa je dobil Salzburg zopet teološko fakulteto s papeževim filozofskim institutom. Zbranega je bilo že precej denarja, da bi se v prihodnjih letih ustanovila v Salzburgu popolna nemška katoliška univerza. Letos je bila pa še teološka fakulteta ukinjena.

boljšega predmeta za opisovanje, nego so tvoja klavrna doživlja? Celo tako se je nekdo izrazil: Nisem še videl bolj domišljivega človeka, kakor je ta Euforion — —

»Seveda,« sem se nasmehnil, »to niso pokloni, da bi človek prekipeval v veselju. Pa kakšni ljudje so, ki te tako ocenjujejo?«

»Moj vrstniki; študentje, ki se tudi bavijo s peresom. Nekateri pa, ki so starejši od mene, pravijo, da sem svojčas bolje pisal.«

Zamišljeno sem ga gledal.

»Pravijo, da je najbolje, če neham. A nehal bom sam, kadar bom čutil v srcu praznino in v mislih neprožnost.«

»Tako je prav. Nikjer ni rečeno, da mora iti literarna pot stalno kvišku,« sem ga potolažil. »Nekdo napiše prvo stvar, si pridobi slave in blaga, potem hoče nadaljevati, a naslednja dela so vedno šibkejša. Znajde se na vrhu, misli kvišku, a ni mogoče. Napoti se po pobočju navzdol.«

Euforion mi je povedal ime iz domače literature. Videl sem, da me je razumel.

»Drugi spet prične skromno, s prizadevanjem raste, vsak dan več pomeni. Vidiš, njegova pot gre položno, a vztrajno navzgor, brez kakih grap.«

»Tako začenjajo srednješolci. Od skritega dnevnika do zavodnega lista, do tiskanega dijaškega mesečnika, do leposlovne revije, do samostojne knjige. Večina jih je šla tako.«

Univerza

V zimskem semestru se je na univerzo vpisalo 490 novincev in novink. Kakor kaže spodnja statistika, se je največ novincev vpisalo na juridično in tehnično fakulteto dočim so se slušateljice-novinke v večini odločile za filozofsko in juridično fakulteto.

Fakultete	moških	ženskih	skupaj
Tehnična . . .	120	12	132
Juridična . . .	140	37	177
Filozofska . . .	48	57	105
Medicinska . . .	27	22	49
Teološka . . .	27	—	27
Skupaj . . .	362	128	490

Numerus clausus na medicinski fakulteti odpravljen. Iz vrst medicincev smo prejeli vest, da je dekanat medicinske fakultete izdal odlok, da se slušatelji I. sem. zopet lahko vpišujejo na medicinsko fakulteto.

Tovariši - novinci!

Vpišite se v AK „Straža“!

Izba »Straže« je v Semenški ul. 2.

»Baraga«, misijonsko društvo za inteligenco in akademike bo imelo v nedeljo, dne 23. oktobra t. l. ob 11. uri v akad. domu na Miklošičevi cesti 5 misijonski sestanek. — Starešine in akademiki vabljeni!

Bog bojnih bomb in granat.

Ni neznana stvar, da se številni posamezniki, naj si bodo navadni državljani ali visoki funkcionarji, skrbno izogibljejo v svoje govoru in v svojih spisih omeniti Boga ali sploh, kar je v zvezi z božjim in nadnaravnim. To je en ekstrem.

Drugi pa delajo drugače. Govore o Bogu, o Vsemogočnem, o blagoslovu božjem, toda tako in v taki zvezi, da mora zaboleti ne le vsakega kristjana, marveč dostojnega človeka sploh.

»Vidiš, dragi moj Euforion, tretji so pa taki, ki imajo veliko voljo do rasti, pa čisto zastanejo, celo nazaj gredo. Ni nujno, da se zapravijo. Morebiti sta dva koraka nazaj le prostor za zmagovit zalet.«

»Prav imaš. Pri nas pa se čisto sliši pomilovalna sodba: Ta je že povedal, kar je imel. Nič posebnega ne bo iz njega.«

»Kaj hočemo, tako je. In vendar ubogi obsojenec morda prav v tistem trenutku doživlja ali ustvarja posebno umetnino.«

Zmračilo se je. Prižgal sem luč in spustil zavese.

»Torej — da se vrneva na tvojo prvo osebo — zakaj pa ne pišeš v tretji osebi? Tako ti ne bi nihče mogel do živga. O tvojih kritikih imam sicer svoje mnenje, ki je bolj pravilno nego dobro — upam, da se ne motim. Ne smeš se preveč ozirati nanje. Sicer pa veš, kakšna je slovenska kritika vobče. Kasneje pa boš vedel še več. Glej — zgrabi življenje objektivno! Moj Bog, koliko snovi je! Ko bi mene študij tako ne priganjal!«

Zal sem prečustven,« je vzdihnil Euforion. »Pa tudi drugače sem že pisal. Na kmetih, kjer sem doma, je življenje zelo pestro. Zajel sem ga v zgodbo — enkrat, dvakrat, trikrat. Izmisli sem si nova imena oseb in krajev, predručal dogodke in jih razvil v zaključeno celoto. Pa misliš, da se ljudje niso našli v njih? Ne le tisti, ki sem jih res imel

V zadnjih tednih, ko je vsa Evropa drhtela v bojzni in strahu pred vojno, ko so najvišji državni oblastniki v Evropi in preko morja delali za mir in sami tudi molili zanj, ko so v cerkvah vseh veroizpovedi prosili Boga za mir, je (sudetskim Nemcem...) objavil neki list bojno pesem, kjer stoje tudi tile verzji:

Zu den Waffen, zu den Waffen,
lasst das Träumen, Beten, Gaffen,
Fluch dem, der die Zeit versäumt...

Unter Bomben und Granaten
will uns Gott zu Gaste laden,
macht uns nicht das Sterben schwer.

Koristnejše bi bilo.

Kljub toliko hvalisani naprednosti in kulturnosti se je na splošno naše duhovno življenje silno poplitnilo. Ker o vsem nekaj vemo, pa ničesar temeljito, smo postali domišljivi in si lastimo pravico suvereno in ne samo zase, ampak tudi za druge obvezno presojo in obsojati delo preteklosti in sedanjosti.

Neverjetno se je razpasel med slovensko študirajočo mladino in mlajšim izobraženstvom cinizem. Nič več ni nekaterim nedotakljivo, nič sveto. Z neverjetno lahkoto zametujejo nekateri naše verske, drugi narodne svetinje, tretji pa oboje in še človekovo vzvišenost nad ostalim stvarstvom. Niso osamljeni, ki se življajo le še v zabavljanju, nerganju, življenju nezadovoljstva do vseh, ki aktivno posegajo v življenjski boj za uresničitev pravih idealov in v hotenem iskanju pezdiranja v očesu svojega brata. Za vse resnične uspehe poznajo le prezirljiv posmeh.

Tem velja misel, ki jo je izrekel eden izmed mnogih govornikov, ki so letošnje poletje dvigali v slovenskem narodu voljo do dela in oblikovanja lastne usode: »Ko bi vsi tisti — predvsem oni, ki se za katoliške izdajajo — ki se danes izživljajo v nerganju in kritiziranju ter širjenju nezadovoljstva, vsaj toliko molili za tiste, čez katere zabavljajo in nergajo, bi imel slovenski narod od tega vse, kakor več koristi.«

Tovariši s srednjih šol!

»Straža« bo prinašala tudi poročila o vseh važnejših dogodkih in problemih naših gimnazij.

Zato pa — dopisujtel!

Književnost

V prvi osebi.

Na stopnišču je zazvonilo, zaslišalo se je govorjenje, nakar je nekdo potrkal na vrata.

»Oprostite, da te motim pri delu,« je dejal mladi prijatelj Euforion in se v zadregi ozrl na debelo knjigo, izza katere sem vstal in mu stopil nasproti.

»Nič, nič! Vedno si dobrodošel. Gotovo mi boš kaj zanimivega povedal. Na, sedi!«

Euforion je sedel in kar ni mogel na dan z besedo.

»No, kako napreduješ v literaturi?« sem ga vprašal. Tedaj je oživel.

»Slabo, dragi moj. Figa je vse skupaj!«

»Kako? Ali uredniki vrata zaklepajo pred teboj? Tega vendar ne verjamem, saj nas večkrat presenetiš s kako stvarco.«

»Ne, drugo je. Veš, da pišem pripovedne sestavke v prvi osebi. Slišal sem, da ljudje radi bero. Tudi izpodbudil me je že ta in oni, češ, naj nadaljujem.«

»O sebi moram reči, da so mi tvoji proizvodi všeč. Kaj te potem muči?«

Euforion je stisnil oči. Rahla senca mu je legla na obraz.

»Očitajo mi domišljavost, ne sicer naravnost, ampak po ovinkih, ali vsaj v lepi obliki. V vsem pa tiči ena misel: Ali res ne najdeš

v mislih, ampak še cela vrsta drugih. Zagrozili so mi s tožbo, prišle so hude, osebne zamere, užaljenost, opravičevanje, kaj sem hotel? Nadaljevati mi ni kazalo in tako sem se zatekel v prvo osebo. Nekateri hvalijo mojo preprostost, odkritost in iskrenost, drugi me imajo za domišljavca, za žabo, ki se napihuje, in za slavoohlepneza. Toda vsaj krivice ne delam nikomur — to se pravi, nihče mi je ne more očitati. S samim seboj pa sem lahko mnogo manj prizanesljiv nego z drugimi.«

»Razumem te in sem tvojih misli. Nadaljuj, Euforion, v prvi osebi! Ne pravim, da je vse umetnostno neoporečno, kar je pisano v prvi osebi. Potrudi se, da boš tudi v tem oziru napredoval! In ne boj se očitkov! Človek mora biti tudi ambiciozen! Marsikdo ima polno srce in polno glavo, pa nič ne napiše, nič ne da drugim. Ali ni to družabna krivica?«

»Skušal se bom ravnati po tvojem nasvetu. Malo, pa tisto dobro.«

»Kako pa pesmi?«

»Pišem jih in se hkrati vprašujem, ali naj se držim proze ali poezije.«

»Vse to prinese razvoj, Euforion. Le siliti se nič!«

Vstala sva. Pri vratih sem mu stisnil roko, zaklical nasvidenje, sedel h knjigi in še dolgo mislil na prijatelja Euforiona.

★